JALĀL-UD-DĪN RŪMĪ

OCEANUL SUFLETULUI

Traducere din limba persană și note:
OTTO STARCK

Studiu introductiv:
TEODORU GHIONDEA

EDITURA HERALD
București

Cuprins

Studiu introductiv 5
Cântecul naiului 41
Iubirea pentru Dumnezeu 44
Regele, sclava și vraciul 47
Învățăcelul zbanghiu 60
Pana din mâna Domnului 62
Argumente contradictorii 63
Harul divin 67
Constrângerea divină și libera voință 69
Leul și iepurele 74
Marele război 92
Vraja divină 95
Invocare 101
Stropul de cugetare 103
Dinspre neființă spre ființă 104
Trunchiul de palmier din moschee 106
Bătrânul lăutar 108
Respinși de lumile-amândouă 116
Dascălul și luntrașul 118
Beduinul și nevasta lui 120
Cei doi prieteni 138
Divinul imbold creator 140
Râvnind unicitatea 142
Zugravii din Râm și cei din China 144
Profetul și Zaid 147
Pricina divină 154
Soarta divină 157
Soarta rea 161
Rugul 163
Întâlnire cu moartea 167
Ulciorul inimii 169

LIBRIS

Tâlcuirile muștei 170
Ulcioare și talazuri suntem 171
Lumină și culoare 172
Vădirea prin contrarii 173
Re-ntoarcerea 175
„Reînnoirea creației cu fiecare clipă" 176
Ali și potrivnicul său 177
Ali și scutierul său 182

Note 185
Cântecul naiului 185
Iubirea pentru Dumnezeu 185
Regele, sclava și vraciul 187
Învățăcelul zbanghiu 188
Pana din mâna Domnului 189
Argumente contradictorii 189
Harul divin 190
Constrângerea divină și libera voință 191
Leul și iepurele 191
Marele război 195
Vraja divină 197
Invocare 197
Stropul de cugetare 198
Trunchiul de palmier din moschee 198
Respinși de lumile-amândouă 198
Dascălul și luntrașul 198
Beduinul și nevasta lui 199
Cei doi prieteni 202
Divinul imbold creator 203
Râvnind unicitatea 203
Zugravii din Râm și cei din China 203
Profetul și Zaid 204
Pricina divină 205
Soarta divină 205
Soarta rea 205
Rugul 205
Întâlnire cu moartea 205
Ulciorul inimii 205
Lumină și culoare 206
Re-ntoarcerea 206
Reînnoirea creației cu fiecare clipă 206
Ali și potrivinicul său 206

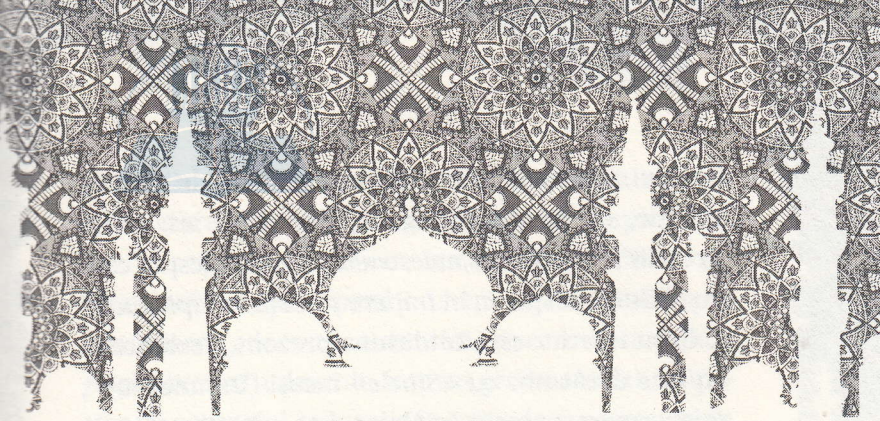

Studiu introductiv

Și apropiindu-se ei de locul în care se afla shaykhul al-Akbar Muhiy-d-Dīn ibn Arabī, deodată Bahā'-ud-Dīn Walad și fiul său, Jalāl-ud-Dīn, aflat în urma tatălui său, îl auziră pe shaykh spunând: „Slava este a lui Dumnezeu! Văd un ocean în urma unui lac!"[1]

Un ocean... Întâlnirea unui Maestru spiritual de o asemenea altitudine și complexitate, așa cum este Jalāl-ud-Dīn Rūmī, împlinind o funcțiune spirituală universală ce, în mod evident, este o prelungire a funcțiunii profetice – „Cunoscătorii autentici sunt urmașii/moștenitorii Profeților", „Cerneala învățaților este una cu sângele martirilor" –, are o însemnătate unică, deopotrivă cu influența pe care o va exercita asupra celui care, prin faptul însuși al con-

[1] După *Māqāmāt-e Walad-Tchelebī*, citat de Eva de Vitray-Meyerovitch, *Mystique et poésie en Islam*, DDB, 1972, p. 16.

tactului, se situează în postura de discipol. În această situație, cu totul privilegiată, discipolul are șansa „trezirii", a „activării" *maestrului interior*, despre care René Guénon spune, în *Inițiere și realizare spirituală*: „...Guru interior este totdeauna prezent, deoarece el nu face decât una cu «Sinele» însuși (Dumnezeu)"[1]; prin urmare, această întâlnire este echivalentă cu o conștientizare a prezenței lui Dumnezeu, care se află în fiecare dintre noi, prin intermediul, prin mijlocirea „oglindirii" acestei prezențe divine în persoana unui Învățător. Este un moment unic de care depinde, în mod special, întregul parcurs al vieții, căci această „coloană vie a Duhului", în prezența căreia se află discipolul, fie el și virtual, ordonează, alege și purifică, în ultimă instanță, întreaga ființă interioară a acestuia, instituind un conținut și o orientare decisivă, suverană a întregii sale vieți.

Această întâlnire poate avea loc în mai multe moduri: direct, prin contact nemijlocit; indirect, prin opera sa scrisă; într-un mod special, prin cercul de discipoli care perpetuează învățătura Maestrului. Acest din urmă mod îl numim special deoarece transmite partea doctrinară în aceeași măsură cu cea de tehnică spirituală, operându-se chiar un transfer de „influență spirituală" cu o anumită intensitate și efectivitate. Un contact indirect, acela prin opera scrisă a Maestrului, trebuie, pentru a-și atinge scopul de zidire spirituală, să întrunească o serie de condiții interioare și intrinseci, care, coroborate cu cele

[1] Cap. XX, p. 138.

exterioare, să dea acestei întâlniri întreaga măsură a caracterului benefic din punct de vedere spiritual.

În acest din urmă caz, în care simplul cititor nu face decât să își urmeze o chemare interioară spre cunoaștere adecvată, autentică, și care corespunde unei nevoi ce a devenit, într-un grad oarecare, imperioasă, contactul se înscrie în seria de evenimente cu influență spirituală durabilă; dacă opera Maestrului respectiv răspunde realmente unei nevoi spirituale care este consecința unei dezvoltări firești, atunci acesta are parte de ceea ce un gânditor român, deopotrivă tradițional și de ținută academică ireproșabilă, numea „întâlnire admirabilă".

În ceea ce îl privește pe Jalāl-ud-Dīn Rūmī, sau *Mawlana Khodavendegar* („Maestrul – Stăpânul, Îndrumătorul – nostru"), este obligatoriu să ținem seama de câteva adevăruri tradiționale pentru a avea o imagine interioară autentică, adecvată, pe măsura disponibilităților intelectuale tradiționale, de natură metafizică, ale cititorului. Actualitatea unui asemenea Maestru spiritual nu stă în „intuiții speciale de ordin științific" sau de o „depășire a posibilităților particulare ale timpului său"[1], ci în caracterul cu ade-

[1] O asemenea situație o aflăm în introducerea la ediția în limba franceză a *Rubāī'yāt*-elor – Ed. Albin Michel, col. „Spiritualités vivantes", Paris, 1987, unde traducătorii – nume cunoscute și stimate – au lăsat să scape o asemenea bizarerie: „... vorbea (Jalāl-ud-Dīn Rūmī) despre fisiunea atomului și pluralitatea sistemelor solare...". Conceptele și termenii tehnici utilizați au sensuri foarte precise, la care ilustrul nostru Maestru nu se gândea, ci, foarte posibil, le intuia realitatea datorită nu „geniului" – care în condițiile respective este o noțiune lipsită de relevanță –, ci altitudinii intelectuale pe care o oferea cunoașterea metafizică. Acesta nu este un caz singular; este

vărat universal al cuprinderilor și pătrunderilor sale în Cunoașterea adevărată, supremă, decisivă. Acest caracter universal este cu mult mai mult decât credem în mod obișnuit; un clișeu de genul „caracter general uman" este cu totul caduc și inoperant, nu atât prin banalitatea cuprinsului său semantic, cât prin superficialitatea acestuia. Înțelegem prin „caracter universal" acea autentică „imputațiune", cum ar spune V. Lovinescu, care se referă la legătura, comunicarea naturii umane cu cea divină; un Maestru este întotdeauna ușa, poarta, *barzakh*-ul prin care ne este îngăduită apropierea de Dumnezeu. El este și mărturisitorul, și garanția înaltei elecțiuni a naturii noastre ca embrion, sămânță prin care Principiul Absolut (Divinitatea), având ca mijlocitor pe Dumnezeu (Cel Divin), își exercită infinita disponibilitate de a se nega pe SINE, împlinind continența perfectă a Posibilității.

Ca și în cazul lui Muhy-d-Dīn ibn Arabī, supranumit „Sultanul Cunoașterii", biografia lui Jalāl-ud-Dīn Rūmī, cunoscut ca „Sultanul Iubirii", este, înainte

---

o veche marotă a unor traducători sau comentatori de a considera că asemenea exagerări sau interpretări forțate contribuie la sporirea celebrității unor scrieri sau scriitori; cel mai supărător, poate, este faptul că, similar, în aceeași termeni se vorbește și despre textele sacre, uitând sau ignorând în mod real caracterul sacru al acestora și inversând raportul normal dintre realitate și textul sfânt: nu realitatea științifică are autoritatea să confirme un text sacru, ci acesta din urmă conține, prin caracterul și originea sa divină, întregul Adevăr, indiferent din ce perspectivă este privit. În speță, Jalāl-ud-Dīn Rūmī, prin altitudinea sa spirituală, ajunge în orizontul noetic al Adevărului și înțelege ceea ce noi, în zilele noastre, cunoaștem prin eforturi teoretice și experimentale uriașe. Proximitatea sa față de Dumnezeu este un termen tehnic și trebuie înțeles în acest fel, și nu ca o metaforă sau ca o figură de stil.

de toate, o *hagiografie*; și aceasta nu numai pentru faptul că este recunoscut dintotdeauna ca fiind unul dintre „cei mai populari mistici", cum afirmau nu demult modernii săi biografi, ci, în primul rând, pentru autoritatea spirituală autentică de care se bucură de peste șapte secole atât opera, cât mai ales *legenda* sa: dintre cele mai cunoscute și cu un impact uriaș asupra vieții comunității islamice.

Cea mai cunoscută și cea mai veche prezentare biografică/hagiografică, cea mai apropiată de perioada în care a trăit Rūmī este *Menāqib-al-´Arifīn* de Shams-ud-Dīn Ahmad Aflāki, din secolul al VII-lea d.H., compusă la cererea nepotului Maestrului, Celebi Jalāl-ud-Dīn Amīr ´Arif[1], fiul lui Baha-ud-Dīn Walad și al Fatimei Khātūn, la rândul său fiul lui Rūmī de la una din soțiile sale: Gauhar Khātūn. Ascendența ilustră – după autor, aceasta urcă până la Califul ´Alī – nu este doar una de circumstanță, așa cum se mai întâmplă uneori cu scopul de a puncta sau sublinia excelența consistenței mesajului spiritual, ci este una reală. De altfel, în ceea ce privește linia directă care asigură continuitatea acestei moșteniri putem menționa cele două generații între care se înscrie Jalāl-ud-Dīn: tatăl acestuia, nu mai puțin ilustru, recunoscut în istoria esoterismului islamic (*tasawwuf*) pentru autoritatea și rigoarea doctrinară, chiar și de Shaykh al-Akbar Muhy-d-Dīn ibn Arabī: Muhammad Baha-ud-Dīn Walad, și fiul lui Rūmī: Baha-ud-Dīn Muhammad Walad. Este o adevă-

[1] Ediția în limba franceză: *Les Saints des Derviches Tourneurs*, vol. I-II, tradusă din persană de Cl. Huart, Paris, Editions Ernest Leroux, 1918.

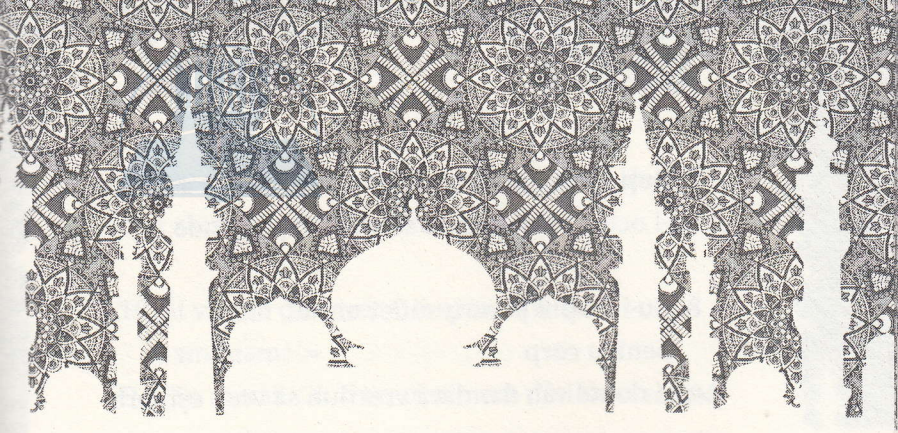

Cântecul naiului*

1. Auzi cum naiu-n cântec povestea lui și-o spune!
De jalea despărțirii, cum alta nu-i – el spune:

2. „De când am fost din trestii tăiat,
le-ascult chemarea.
Bărbatul și femeia îmi jeluiesc plânsoarea.

3. Vreau inimi sfâșiate de gheara despărțirii,
pe rând să le dezvălui durerile tânjirii.

4. Cui i-a fost dat departe de matca lui să stea
râvnește doar la clipa unirii lui cu ea.

5. Eu tuturor știut-am durerea-mi a le-o zice,
tovarăș cu cei jalnici, dar și cu cei ferice.

6. Așa cum i-a fost crezul mi-a fost omul fârtat,
dar taina din adâncu-mi s-o afle n-a-ncercat.

7. Deși întreaga-mi taină în plânsul-mi se ascunde,
nu-i ochi și nici ureche să știe-a o pătrunde.

8. Nu-i trupul pentru suflet un văl, nici
pentru corp
nu-i duhul văl, dar dacă vrei duh să vezi, ești orb.

9. Un foc e acest geamăt de nai, și nu o boare,
și piară cel ce focu-n adâncul lui nu-l are!

10. E flacăra Iubirii ce-n miez de nai se-ascunde.
De fierberea iubirii tot vinul se pătrunde.

11. Tovarăș ți-este naiul departe de Cel drag,
și viersu-i rupe vălul, dând tainele-n vileag.

12. Să fii precum e naiul, și leacul și otrava –
au cine-a mai văzut?
Să fii și-ndrăgostitul și să-i auzi voroava –
au cine-a mai văzut?

13. De-nsângerata Cale-a iubirii naiul spune,
și deapănă-o poveste, a dragostei nebune.

14. Doar de-ți pierzi rostul minții afla-vei
Rostul viu.
Urechea este-al limbii unicul mușteriu.

15. Trec zilele, când sufăr, pe lângă timp, duium,
căci ziua și durerea-s tovarășe de drum.

16. Și vremii care trece, îi spun: «Te du,
n-am teamă!»
Dar Tu rămâi! Cu Tine, o, nimeni nu-i de-o seamă!

17. Doar cine nu e pește, sătul de apă.
Prea lungă-i ziua pentru cel ce de foame crapă.

18. Pe-un înțelept nu-l poate pricepe un novice.
Deci scurt la vorbă fi-voi și-adio îi voi zice".